

'מפני שנראה כמתקן כלי'. לפי טעם זה אסור כמו כן להטביל כלי-סעודה הניקח מן הנכרי שהרי בטבילה זו מתיר הוא את השימוש בו ונראה כמתקן כלי (וכן נקט הרא"ש), אבל לפי טעמם של רב יוסף ורב ביבי שנזכרו לעיל (וכן העתיק הר"ף) – אין לאסור, שאין שייך סחיטה בכלי סעודה, וגם לא חששו שמא ישהה אלא מפני חשש טומאה לתרומה ולטהרות. ויש אומרים שלדעת הסוברים שכלי מתכת טעונים טבילה מהתורה, יש חשש תקלה אף בכלים הלקוחים מגוי (ע' בענין זה בשאגת אריה נו; מנחת שלמה ח"ב סו, יד). ונחלקו הפוסקים בדבר (או"ח שכג, ז). ראה פרטי דינים ושיטות בחלק הסיכומים.

– אף בזמן הזה שאין לנו טומאה וטהרה, ואין שום תיקון בשימוש הכלי על ידי הטבילה – אסור להטביל כלים טמאים, שכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתיירו, גם אם בטל טעם התקנה (עפ"י באור הלכה רסא, א ד"ה את; שכו, ח ד"ה אדם).

'אדם נראה כמיקר... פעמים שאדם בא בשרב ורוחץ אפילו במי משרה... פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך בטיט ובצואה ורוחץ אפילו בימות הגשמים'. אין הכוונה שמפני טעמים אלו סבורים הרואים שהוא מיקר או רוחץ ואינו נראה כמי שבא להיטהר מטומאתו – שהרי אין אנשים תולים במקרים רחוקים כגון אלו, וגם הלא הוא מברך על הטבילה (ע' באור הלכה שכג, ז – ודלא כמגן-אברהם). אלא הכוונה היא שכל מעשה שעושים אותו בני אדם להנאתם או לצורך אחר, גם אם עושה אותו לתיקונו אין בזה ענין מלאכה ולא יבואו להקל מחמת זה לתקן כלי שהוא מעשה תיקון ממש. [וכן יש לבאר מה שאמרו שכל האוכלים אוכל אדם לרפואה (שבת קט) ולא גזרו משום שחיקת סממנים – אין הטעם משום שלא ידעו הרואים שאוכל לרפואה, אלא שמעשה שעושים אותו לאכילה אין בו שייכות מלאכה] (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ד עה, ב, ע"ש באריכות. וע' גם בחדושים ובאורים).

בבאה"ל שם נשאר ב'צריך עיון' לענין הברכה, ותלה זאת במחלוקת הראשונים אם אומרים 'נראה כמיקר' כאשר יש דברים חיצוניים המוכיחים שבא להטביל כגון ברכה על הטבילה וכד'. ונפ"מ גם לענין עצם הטבילה לכתחילה, שאם ננקוט שמברך אזי מותר להטביל כלי הראוי למלא בו מים, ע"י שממלאנו מהמקוה אף כשיש לו כלים אחרים, אבל אם אינו מברך אין לעשות כן לכתחילה משום הפסד הברכה (כמבואר במשנ"ב שם). וכלי שאין מברכים עליו, שטבילתו מחמת הספק או מחמת חומרא בעלמא כגון כלי פלטיק – נראה שיותר מן הדין אף לכתחילה, ואפילו שלא בדרך הערמה כגון שאינו ראוי למילוי מים (ע' משנ"ב שם).

(ע"ב) 'אמר אביי כי תנן נמי מתני' מגמע ופולט תנן. ורבא אמר: אפילו תימא מגמע ובולע ולא קשיא...' כמו כן, מצינו במקומות רבים שאביי דחק בלשון הברייתא או המשנה ורבא מאן בכך ופירש לפי דקדוק הלשון ומשמעותה המלאה – ע' במצוין בסוטה ח:

'הדר ביה רבא מההיא...'. על חזרתיו של רבא מדבריו הקודמים – ע' במובא בזבחים צד.

דף יט

'כגון דנקיט מנא בידיה ורהיט ואזיל בין השמשות...'. תימה רבה כיצד שייך לשנות מחלוקת רבי שמעון שזורי וחכמים בסתם, בזמן שהנידון הוא במעשה מסוים, ששאל בפחות מכעדשה או שאלה

אחרת. והלא גם כשרץ לטבול אין הדבר מוחלט ופסוק, כי הכל לפי מה שהוא אדם ולפי הענין. ועוד מה טעם אין מטבילים, יאמרו לו שצריך הערב שמש ותו לא. ועוד, מדוע דוקא בין השמשות, הלא גם אם יטביל בלילה או ביום יש לחוש שלא ימתין להערב שמש. ושמא בבין השמשות חוששים שאף אם יאמרו לו שצריך הערב שמש, יסבור שטבל מבעוד יום. וצריך עיון (חדושים ובאורים).

נראה לפרש שתחילת דברי חכמים אודות טבילה ביום טוב, ואמרו שביה"מ אין איסור. ואמר להם ר"ש שזורי מה מקום להוראה זו הלא אף בחול אסור. וביארה הגמרא שאף חכמים מודים לדבריו באופן הרגיל אלא שיש אופנים שמוותר להטביל ביה"מ, כאשר מוכח שיועד ענין הערב שמש כגון שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו [ולא הוצרכו חכמים לפרש האוקימתא, כי אין זה הנושא הנידון כאמור]. ופירשו טעמו של ר' שמעון שזורי, שכל שיש חשש שמא אדם זה אינו יודע, כגון ששואל שאלה פשוטה בהלכות טומאה וטהרה, יש להורות לו שלא לטבול בין השמשות [ומסתבר שלא דוקא באופן ששואל על כעדשה, אלא כל שיש לנו מקום לחוש באדם זה שאינו יודע, וכגון שאינו רץ או שיש לתלות ריצתו בענין אחר]. ובכך שקובעים הוראה זו שלא לטבול בספק יום ספק לילה, מזה גופא נודע לכל שצריך הערב שמש. ועל כן אין די בכך שמלמדים אותו הדין אלא קובעים הוראה לרבים כדי שיתפרסם הדין.

'היה אוכל בחבורה זו ורוצה לאכול בחבורה אחרת – הרשות בידו'. יש מפרשים: היה אוכל תרומה בחבורה זו ורוצה לאכול בשר קדש בחבורה אחרת. וכן 'גתו וברו' שאמרו – אחד מהם תרומה והשני קדש, וצריך טבילה מדרבנן, ואף על פי כן מותר ביום טוב (עפ"י רמב"ם הל' יום טוב ד, יח ורבנו חננאל כאן). ונראה מדברי ר"ח שרק ביו"ט התירו ולא בשבת, משום מתקן. ע' גם בשפת אמת ובראשון לציון ובחדושי הנצי"ב. אך מרש"י שפירש בחבורת פסח, על כרחך מדובר בשבת שהרי טובל בערב הפסח כי צריך הערב שמש [אם לא שנדחוק בטובל בלילה יו"ט ובטומאה דרבנן שא"צ הערב שמש. ע' תורי"ד], אלא שלפרש"י אין טבילה זו מן הדין [ומכל מקום משמע שיש מקום להחמיר לטבול בכונה לאותו דבר, וכ"כ בתור"פ שטבילה זו נצרכת קצת]. וברשב"א משמע שטבילה זו נצרכת מדרבנן ואעפ"כ מותרת.

'בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין עליהן' – משום איסור שימוש בבעלי חיים. ואף על פי שאין שבות במקדש, אך הואיל ולדעת בית שמאי אין צריך לתכופף הסמיכה לשחיטה, כמבואר בגמרא, אם כן לדעתם יכול לסמוך מחוץ לעזרה והרי זו שבות במדינה שלא הותרה (עפ"י טורי אבן חגיגה טז – לריו"ח בחגיגה שם. ויש טעמים נוספים בגמרא; מפני שלב"ש אפשר לסמוך מערב יום טוב, או ששלמי חובה אינם טעונים כלל סמיכה, ולפי"ז מובן שלא התירו שבות זו במקדש).

'אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב'. אף על פי שיש בהם אכילת הדיוט ביום טוב, אך כיון שעיקר הקרבן בשביל גבוה [וכהנים ובעלים משלחן גבוה הם זוכים] – לא הותר ביום טוב (לכם – ולא לגבוה). והדעה החולקת בסמוך סוברת שעיקר שחיטתם גם כן לצורך הדיוט (עפ"י רש"י ותוס' להלן כא. תוס' להלן כז: ושבת כד:).

ויש סברה נוספת – שההתר להדיוט מתחדש רק לאחר הזריקה, ובשעת השחיטה אי אפשר ליהנות להדיוט, ולא הותר כגון זה ביום טוב – ע' בזה בתוס' פסחים ה. ד"ה ואומר. וע"ע בבאור דבריהם בדגול מרבבה על מגן אברהם תקן סק"ג; שבת הלוי ח"ה קכ.

ושיטת התוס' (שם ולהלן כז: ועוד) שלדעת האוסר להקריב נדרים ונדבות – איסור תורה הוא, וכפשטות הגמרא להלן (כ: וכן משמע משפט הסוגיא בשבת קיד.), אלא שכתבו התוס' (לעיל יב:) שאין לוקים עליו משום מלאכה כי הוא איסור חדש משום 'לכם' ואינו בכלל איסור לאו של מלאכת יו"ט. אך מדברי הרשב"א שם נראה שלוקים (וכן מבואר בתמים דעים קכ ועוד. וע"ע מנחת חינוך רחצ, יב).

ואילו במאירי כאן מבואר שאינו איסור תורה ממש, וכתב שלכן בדיעבד אם עבר והקריב יצא ידי נדרו. [ומפשטות דברי הרמב"ם (שגגות ב, יד עפ"י התוספתא) נראה שאף על פי שאסור מהתורה להקריב, בדיעבד יצא ידי נדרו. ע' באריכות בכל הענין בשו"ת שבט הלוי - ח"ו סד-סה. וע"ע חדושים ובאורים].

(ע"ב) 'אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה... הכא בארבעה עשר עסקינן. וקרא לו התנא לי"ד 'חג המצות', ומזה נראה להביא ראיה למה שהביא הרמ"א (בי"ד שצט) בשם האור-זרוע והתשב"ץ שאין אבילות נוהגת בי"ד. [אלא ששם נזכר מזמן שחיתת הפסח. ואולי הברייתא סוברת כדעת התנאים (ע' פסחים קח) שכבר מהבוקר זמנו הוא]. (רש"י פסחים יג).

נראה שמה שכתב הרמ"א (תעא, ג) בערב פסח: 'לובש בגדים נאים כמו בשבת' היינו לכאורה משום ערב פסח עצמו שהוא כעין יום טוב. ומסתבר שזוהו מחצות היום, זמן ההקרבה - כמו לענין מלאכה.

ובפשטות יש לפרש שכוונת התנא, בבוא אדם לחג המצות למקדש אין מביא תודה, וזה כולל אף כשבא בערב הפסח משום קרבן פסח - שאין מביאים קדשים לבית הפסול (חדושים ובאורים).

'אין מביאין קדשים לבית הפסול'. על מקור דין זה - ע' במובא בפסחים יג:

יתכן שמשמעות לשון 'בית הפסול' על שם קיבוץ כל הפסולין אל מקום אחד, וכמו 'בית השריפה'. וכל מקום קיבוץ וקיבול מכונה 'בית', כמו 'בית הדשן', וכענין 'בתים לבריחים'. וע"ע משנה מנחות פה. 'בית הזבלים, בית השלחים, בית האילן'.

משמע לכאורה שאיסור זה אמור גם כלפי מקצת מן הקרבן, שהרי כאן ההגבלה בזמן קיימת רק בעשר חלות החמץ ולא בכולן. אך יש סוברים שבמקצת מן הקרבן מותר לצמצם זמן אכילה (ע' כסף משנה פסוה"מ ו, יא). ושמה יש לומר שכאן שונה לפי שמצמצם מאד זמן אכילתם, לשעות ספורות, לכן חוששים אף במקצת. ובצל"ח תירץ שגם לדעה זו המתירה אין מותר אלא במיעוט הקרבן, אבל כגון חלות החמץ שהן מחצית מכלל החלות אסור.

ע"ע אבי עזרי פסוה"מ ו, ד; שו"ת דובב מישרים ח"ג קכה, ה, ובמובא ביוסף דעת בכורות ס.

'האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה, הריני נזיר ואגלה ממצות מעשר שני - נדור ואינו יצא, נזיר ואינו מגלח'. לפרש"י ותוס' מבואר שאפילו התנה בפירוש 'על מנת שאצא בה ידי חגיגה' - אינו יוצא. וכן דעת הרמב"ם (חגיגה ב, יד נזירות ת, יד). ואולם יש סוברים שאם מתנה בפירוש [או אפילו אמר 'הרי עלי תודה שאצא בה ידי חגיגה'. עראב"ד וכס"מ שם] - יוצא כפי שאמר (עפ"י השגות הראב"ד הל' חגיגה שם; מלחמות ה'). ויש אומרים שבאופן זה אין הנדר חל כלל (עפ"י שיטמ"ק), ורק משום שלא תלה הדברים בפירוש אנו דנים זאת כשני דברים נפרדים ותופסים מקצת דבריו.

דף כ

'ארבע מאה שקיל וברתיה אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב' שהרי זה כמי שנתן לו שתי מתנות, איזה מהן שירצה יקח (רמב"ם זכיה ומתנה יא, כ; ר"ף פ"ט דבבא בתרא). ואף על פי שדעתו נראית שברצונו ליתן לו כדי שישא בתו, אעפ"כ לא קבע הדבר בתנאי גמור (עפ"י חדושים ובאורים).

וע' בשו"ת עורת כהן (סד, ה) שקבע מכאן כלל, לדון בלשון בני אדם כשמחברים כמה ענינים בדבריהם, כל שאין לנו הוכחה גמורה שכוונתם לאחד הענינים, אנו דנים על כל חלק וחלק שהוא עומד בפני עצמו. וע"ע בשו"ת הרשב"א ח"ב שג שנו.